

แนวทางการจัดทำธรรมนูญท้องถิ่นเพื่อชุมชนเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน
ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา
(Management Concept for Sustainable Communities-based-Tourism
Constitutional Law of Tam Bol Koh-Yo, Muang Songkhla
Distract, Songkhla Province Area)

ศิริชัย กุมารจันทร์¹, วิวัฒน์ ฤทธิมา²,
ณัชชาพัทธ์ คิส³ และ ศิวพร เสาวคนธ์⁴

^{1,3} มหาวิทยาลัยทักษิณ,

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง², มหาวิทยาลัยศรีปทุม⁴

Sirichai Kumanchan¹, Wiwat Rittima²,
Natchaphat Kiss³ and Siwaporn Saowakon⁴

Thaksin University^{1,3},

Songkhla University, Trang Campus² Sripatum University⁴

Corresponding Author, E-mail: Vi2528@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อศึกษาหลักการและทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการและพนักงานของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสงขลา ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท่องเที่ยวที่ผู้แทนภาคประชาชน องค์กรภาคประชาชน ผู้ประกอบการชุมชนและวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา รวมทั้งสิ้น 59 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากการทบทวนเอกสาร การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่มเจาะจง การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม และเปิดเวทีประชาชนในชุมชนเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้แลกเปลี่ยนข้อมูล

สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเกาะยอมีแหล่งทรัพยากรที่หลากหลายสภาพปัญหาที่พบในปัจจุบันได้แก่ คนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ โดยใช้ทฤษฎี ได้แก่ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วม

* วันที่รับบทความ : 22 ตุลาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 31 ตุลาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 3 พฤศจิกายน 2567

หลักธรรมาภิบาล และหลักกฎหมายได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 และมีประเด็นในการวิเคราะห์เพื่อออกธรรมนูญชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และความคาดหวังในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชนและสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

คำสำคัญ: ธรรมนูญชุมชน; การท่องเที่ยวชุมชน; ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา

Abstract

This research is qualitative in nature and aims to analyze problems in community tourism management. It seeks to study the principles and theories related to conservation-oriented community tourism management, as well as to analyze the community tourism management model in the area of Koh Yo Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province.

The target group for this study includes government officials and staff of the Songkhla Provincial Office of Tourism and Sports, the Songkhla Community-Based Tourism Network, local leaders and community leaders, representatives of the public sector, civil society organizations, community entrepreneurs, and community enterprises involved in managing community tourism in the area of Koh Yo Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province, totaling 59 people. The research tool used is an interview. The researcher will collect all data through document review, observation, focused group discussions, in-depth interviews, participatory meetings, and community forums to allow all sectors to exchange information.

This study revealed that Koh Yo, a community tourism destination, boasts a diverse range of resources. The current issues include the lack of community participation in the conservation of natural resources and the local environment. To address these problems, it is necessary to analyze the issues in managing community-based conservation tourism using theories such as the principles of sustainable development, participation, good governance, and legal principles including the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 and the Town Planning Act.B.E. 2562 Public Health Act B.E. 2535 and the Building Control Act B.E. 2522, and there are issues to analyze in order to draft the community constitution, including the participation of community members, the management of natural resources and the environment within the community, and the expectations for developing tourist attractions in the community, to align with the community's expectations and the problems occurring within the community.

Keywords: Policy Recommendations; Communities-based Tourism; Tam Bol Koh-Yo; Muang Songkhla Distract; Songkhla Province Area

บทนำ

การท่องเที่ยวได้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากสถิติการท่องเที่ยว 3 ปีย้อนหลังพบว่าในช่วงปีพ.ศ.2563 และ พ.ศ.2564 สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยโดยภาพรวมทุกจังหวัดมีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงถึงร้อยละ 69.55 หรือคิดเป็น 551,183.98 ล้านบาท และเมื่อเทียบในปีพ.ศ.2564 และปีพ.ศ.2565 ข้อมูลถึง ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2565 พบว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นโดยมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 314.09 หรือคิดเป็นมูลค่าที่เพิ่มขึ้นเท่ากับ 426,262.79 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) ประเทศไทยได้มีการดำเนินการกำหนดนโยบายว่าด้วยการพัฒนาการบริการและการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชีย ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาด้านสาธารณสุขปลอดภัย ที่พักสาธารณสุขพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย การเสนอวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและการต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีโดยมีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) ถือเป็นรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชน

การท่องเที่ยวภาคใต้ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจังหวัดสงขลาเป็นอีกจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวมีขนาดพื้นที่เป็นอันดับ 3 ของภาคใต้ นอกจากนี้จากข้อมูลสถิติกรมการท่องเที่ยวพบว่ายอดสะสมมูลค่าการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาตั้งแต่เดือนมกราคม - สิงหาคม พ.ศ.2565 จัดอยู่ในลำดับที่ 3 รองจากจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งถือได้ว่าสงขลาเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก การท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาหลากหลายรูปแบบ เดิมจังหวัดสงขลาได้รับการขนานนามว่าเป็นศูนย์การค้าแดนใต้เนื่องจากเป็นเมืองชายแดนและเมืองท่า มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซีย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ ต่อมารูปแบบการท่องเที่ยวมีความหลากหลายขึ้นไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism) ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก ซึ่งในปีพ.ศ.2557 การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทยสามารถสร้างรายได้ถึง 32.3 ล้านบาท ซึ่งจากความนิยมดังกล่าวสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดสงขลาจึงได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้นโดยเฉพาะ “เกาะยอ” ซึ่งเกาะยอเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้าน (วารสาร สุนัขแสนซนนั้นท์, 2559) นอกจากนี้จังหวัดสงขลายังมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีชื่อเสียงได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เปิด

โอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ วิธีการดำรงชีวิตของเกษตรกรที่มีการผสมผสานกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีตลอดจนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการเกษตรอย่างใกล้ชิด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการกระจายอำนาจการปกครองด้านต่าง ๆ มาตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการบริการสาธารณะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์สุขของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ รวมถึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับคนในชุมชนและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในชุมชนมากที่สุด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยสนองตอบความต้องการและแก้ปัญหาของท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้างความรู้ให้กับคนในชุมชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเข้ามาร่วมบริหารกิจการสาธารณะต่าง ๆ ภายในชุมชนด้วยตนเอง อีกทั้งยังช่วยปกป้องเสรีภาพของบุคคล โดยการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันระหว่างรัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการท่องเที่ยวแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่และศักยภาพของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการใช้หลักกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2562 เป็นต้น ซึ่งในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยออยู่ภายใต้การดูแลหลักขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ ที่มีองค์กรต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกัน เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มเลี้ยงปลากระพงขาว ถือว่าเป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อยอดเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอตระหนักว่าการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องสร้างความพร้อม ความเข้าใจ ร่วมกันของทุกภาคส่วน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยก่อนหน้าที่ได้ศึกษาถึงการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลานั้น จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอ ยังไม่เกิดความยั่งยืนเนื่องจากขาดความสมดุลในการพัฒนาทางด้านมิติของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะยอ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก และปัจจัยด้านนโยบายมาตรการและกฎหมาย นำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะในงานดังกล่าวว่า ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอให้มีความยั่งยืนนั้น ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการ มีแผนงานด้านท่องเที่ยว มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนที่มีความสมดุลของการพัฒนาในมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชน ในทุก ๆ กระบวนการ (กมลชนก จันทร์เกตุ, 2560)

จึงเป็นเหตุให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและจัดทำแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนในรูปแบบของธรรมนูญชุมชน เพื่อเป็นการสร้างกฎ กติกา ที่เป็นระเบียบแบบแผนและให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของคนในชุมชนและเป็นการสร้างแนวทางในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา วิเคราะห์รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาอย่างยั่งยืน และจัดทำเป็นข้อกำหนดในรูปแบบของธรรมนูญการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์พื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การศึกษามีความเกี่ยวข้องกับแนวทางในการจัดทำธรรมนูญการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสอดคล้องกับกรอบการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษาและทบทวนข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์และการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม

1.กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล (Key Informants)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยข้าราชการและพนักงานของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสงขลา ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ ผู้แทนภาคประชาชน องค์กรภาคประชาชน ผู้ประกอบการชุมชนและวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ใช้รูปแบบการเฉพาะเจาะจงนั้นประกอบไปด้วยนักวิชาการ ข้าราชการและพนักงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 15 คน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสงขลา จำนวน 9 คน ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ จำนวน 13 คน ผู้แทนภาคประชาชน องค์กรภาคประชาชน ผู้ประกอบการชุมชนและวิสาหกิจชุมชน จำนวน 22 คน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา รวมการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 59 คน โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการออกแบบเครื่องมือการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรม ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้แบบประเมิน Item Objective Congruence Index: IOC คณะผู้วิจัยได้ทำการนำเครื่องมือที่ออกแบบไปตรวจสอบกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยเกณฑ์การผ่านต้อง มีคะแนน ในข้อไม่ต่ำกว่า 0.5 คะแนน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง

ผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากการทบทวนเอกสาร การสังเกตการ สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยมีแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รวบรวมได้จากการสำรวจ การสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึก บันทึกภาพ และบันทึกเสียง ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูล และในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยจะทำการสังเกตการณ์ จดบันทึก สัมภาษณ์ รวมถึงการทบทวนวรรณกรรม หลังจากได้ข้อมูลโครงสร้างชุมชนจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำเวทีประชาคม เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์โดยทีมผู้วิจัย และเปิดเวทีประชาชนในชุมชนเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ทบทวนสถานการณ์ สะท้อนปัญหา และร่วมกันหาแนวทางในการจัดการปัญหา รวมถึงวางแผนในการรับมือกับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตร่วมกัน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

เป็นการวิจัยเอกสารทั้งที่เป็นเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิโดยข้อมูลที่รวบรวมนี้ได้จากการค้นคว้าเอกสาร โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดทำธรรมนูญท้องที่เพื่อชุมชนเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้ การจัดการท้องที่เพื่อชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วม หลักธรรมาภิบาล และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลเอกสารที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์สำหรับจัดทำธรรมนูญท้องที่เพื่อชุมชนเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา โดยมุ่งหาคำตอบของการวิจัยที่สำคัญใน 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 หลักการ ทฤษฎี และแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท้องที่เพื่อชุมชน

ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของชุมชน

ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์การจัดการของชุมชนในภาพรวม

ประเด็นที่ 4 การวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการภายในชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชน กรณีศึกษาตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ประเด็นที่ 5 แนวทางการจัดทำธรรมนูญท้องที่เพื่อชุมชนเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา

การวิจัยภาคสนาม (Field research)

สำหรับในการศึกษาวิจัยภาคสนามเพื่อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) มีวิธีการศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนการเตรียมการวิจัย

ทำการติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวก สำหรับผู้วิจัยในการเก็บข้อมูล

2) ขั้นตอนการสำรวจข้อมูล โดยการสำรวจข้อมูลและสภาพแวดล้อมโดยภาพรวมของชุมชนของชุมชน

3) ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลตามที่ได้นัดหมายวันเวลาไว้ล่วงหน้า โดยในการเก็บข้อมูล จะใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงประกอบด้วยข้าราชการและพนักงานของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสงขลา ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ ผู้แทนภาคประชาชน และองค์กรภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

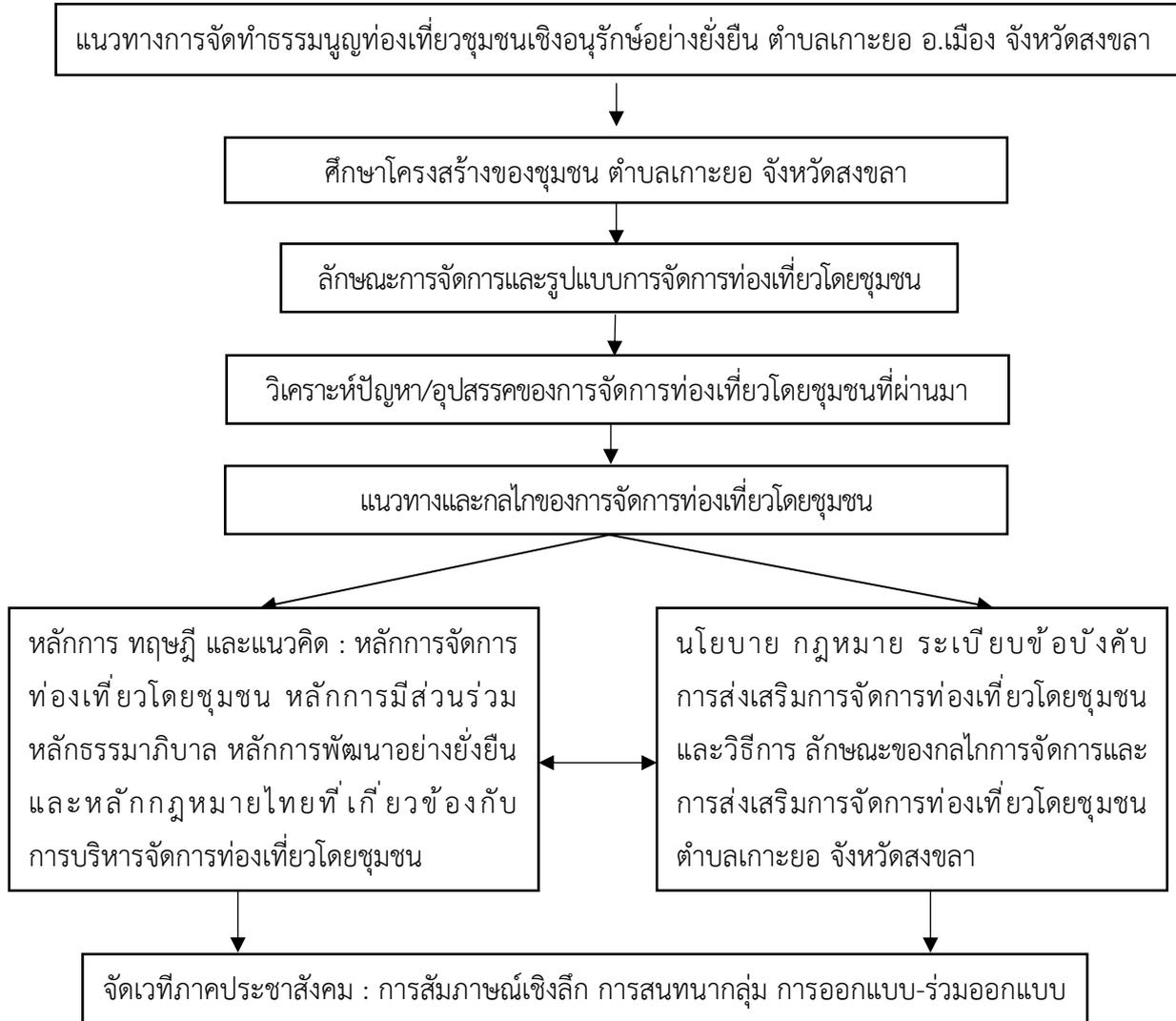
4.1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวทางการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ประกอบการสัมภาษณ์ทั้งประเด็นข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลผ่านการสรุปข้อมูล และอธิบายผลการศึกษาในรูปแบบเชิงพรรณนา

4.2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการ ทฤษฎี และศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดทำธรรมนูญท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วม หลักธรรมาภิบาล และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชน รวมถึงศึกษาการดำรงชีวิต การมีอยู่และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามกรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำธรรมนูญท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา แสดงดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาองค์ประกอบพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเกาะยอพบว่า ในพื้นที่ดังกล่าวมีแหล่งทรัพยากรที่หลากหลาย โดยเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ชุมชนเกาะยอมีการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบที่ได้รับความนิยม เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและวิถีชีวิต รวมถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกจากนี้บริเวณชุมชนเกาะยอยังมีการส่งเสริมอาชีพจากการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อเป็นการ

สร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น แต่เนื่องจากในปัจจุบันพบว่าความตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมีน้อยลง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมีความเสื่อมโทรมลง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจภาพรวมของพื้นที่ในตำบลเกาะยอเบื้องต้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการวิเคราะห์และวางแนวทางในการจัดธรรมนุญชุมชนต่อไป สำหรับกิจกรรมแรกได้แก่การร่วมกันแสดงความคิดเห็นโดยการตอบแบบสอบถามถึงแนวทางการจัดทำธรรมนุญท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ของผู้นำชุมชน

สภาพปัญหาที่พบในปัจจุบันได้แก่ คนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ไม่ได้มีการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น หรือสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเสื่อมโทรมลง ไม่ได้มีการปรึกษาหารือ หรือร่วมกันวางแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ชุมชนเกาะยอยังมีจุดอ่อนที่ทำให้การท่องเที่ยวบางแห่ง หรือทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมบางจุดไม่ได้รับการดูแลรักษา มีการใช้แล้วหมดไป ไม่มีการทดแทนขึ้นมาใหม่ เกิดการเสื่อมโทรมลง หลังจากที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งในด้านการประชาสัมพันธ์พบว่าคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ประเด็นที่ควรแก้ไขจึงควรเน้นไปในทิศทางของการบริหารจัดการเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อคนรุ่นหลัง

สำหรับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดทำธรรมนุญท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยครอบคลุมประเด็นประกอบด้วย การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้หลักการพัฒนายั่งยืน หลักการมีส่วนร่วม หลักธรรมาภิบาล และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522

เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ร่วมกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ประเด็นที่ 2 การบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

ประเด็นที่ 3 ความคาดหวังในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืนนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคม ซึ่งในการบริหารจัดการดังกล่าวนี้ ภาคประชาชนและภาครัฐควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีการทำเป็นข้อตกลงภายใต้ธรรมนุญชุมชน โดยธรรมนุญชุมชนนี้มีรูปแบบโครงสร้างที่วางแนวทางในการบริหาร

จัดการในชุมชนครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและด้านการจัดการ นอกจากนี้ ยังมีมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นซึ่งจะทำให้สามารถยกระดับชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์อันเป็นการสร้างรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชนอย่างมหาศาล

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดทำธรรมนูญท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา ในครั้งนี้พบว่าได้มีการนำหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน หลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการมีส่วนร่วม หลักธรรมาภิบาล รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2562 มาใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก การร่างธรรมนูญชุมชน และการรับฟังความคิดเห็น ซึ่งจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม กำหนดให้รัฐต้อง (1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

(2) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์ อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากนี้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองด้านสุขลักษณะและการอนามัยสิ่งแวดล้อม ก็ได้มีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น สำหรับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ก็มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นในการบริหารจัดการเกี่ยวกับโครงสร้างอาคารต่าง ๆ ภายในชุมชน และพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2562 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการกำหนดรูปแบบการวางและจัดทำผังเมือง พร้อมทั้งบริหารจัดการผังเมืองให้มีรูปแบบการดำเนินการและการบริหารจัดการที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ สภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งจากการดำเนินงานวิจัยพบว่าทางภาครัฐและภาคประชาชนให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และร่างธรรมนูญชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งในการศึกษาในครั้งนี้ประเด็นของการใช้ทฤษฎีหรือหลักแนวคิดที่ได้จากการสนทนากลุ่มเจาะจงและการสัมภาษณ์เชิงลึกมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิษา กลิ่นขจร (2561) ที่ได้ทำการศึกษาในหัวข้อการพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทยเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเส้นทางท่องเที่ยวเมืองร้อยเกาะ พบว่าประชาชนในพื้นที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และร่วมดำเนินการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงมีการเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการมีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยของธวัชชัย เคหะบาลและนิตยา เคหะบาล (2565) เรื่องการพัฒนาและขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่าในขั้นตอนการพัฒนาหรือร่างธรรมนูญชุมชนนั้นมีความสอดคล้องกันในประเด็นของการศึกษาสถานการณ์ของชุมชน การจัดทำร่างธรรมนูญชุมชน รวมถึงมีการจัดเวทีสาธารณะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อร่างธรรมนูญชุมชน นอกจากนี้จากงานวิจัยดังกล่าวยังได้มีการจัดทำในเรื่องของการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำธรรมนูญชุมชน และการกำหนดกรอบของธรรมนูญชุมชน ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้นำไปพัฒนาในงานวิจัยครั้งต่อไป และจากการศึกษาวิจัยของวสุพล วรรภัทรทรัพย์ (2564) ในหัวข้อการขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนขยาย อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม พบว่าในประเด็นของการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมร่างข้อคิดเห็น ร่วมแนะนำ ร่วมนำเสนอ และร่วมกันปฏิบัติตามกฎระเบียบ นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการการทำงานในการประสานงานร่วมกับกองทุนทางสังคม เพื่อใช้เงินกองทุนนี้ในการบริหารจัดการ ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มีการใช้ทฤษฎีและหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าว แต่ยังไม่ได้มีการพูดถึงประเด็นในการจัดตั้งกองทุนทางสังคมเพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปหรือหากมีการปรับแก้ธรรมนูญชุมชน อาจจำเป็นที่จะต้องมีการปรึกษาหารือในเรื่องของการจัดตั้งกองทุนทางสังคมดังกล่าวเพิ่มเติม และจากการศึกษาวิจัยของ กมลชนก จันทร์เกตุ (2560) ในหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกันได้แก่ การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเกาะยอยังไม่เกิดความยั่งยืน ส่วนหนึ่งเกิดเพราะขาดปัจจัยของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสนับสนุนจากผู้นำภาครัฐ และปัจจัยด้านนโยบายมาตรการและกฎหมาย ซึ่งได้มีการให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้มีการจัดทำร่างธรรมนูญชุมชนโดยใช้หลักการด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเจาะจง หรือกระบวนการรับฟังความคิดเห็น ซึ่งเป็นการปิดช่องว่างจากงานวิจัยก่อนหน้าในบางประเด็นและเป็นการพัฒนาขับเคลื่อนด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ในการวิเคราะห์หลักการในการจัดทำธรรมนูญชุมชนควรเพิ่มเติมประเด็นของกฎหมายหรือรายละเอียดที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น อำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ หลักการให้บริการสาธารณะที่เกี่ยวข้อง หลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เพื่อให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้มีการกล่าวถึงแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้กับชุมชนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งหลักการดังกล่าวที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้นำชุมชนในพื้นที่สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการชุมชนได้ โดยที่อาจจะจัดให้มีการยกร่างธรรมนูญชุมชนก่อน จากนั้นให้มีการรับรองการใช้ธรรมนูญชุมชน และนำธรรมนูญชุมชนไปสู่การปฏิบัติจริง หลังจากที่มีการใช้ธรรมนูญชุมชนไประยะหนึ่งควรมีการสรุปทบทวนในการดำเนินการหรือผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ธรรมนูญชุมชนเพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและหาแนวทางแก้ไข นอกจากนี้ธรรมนูญชุมชนฉบับดังกล่าวยังสามารถพัฒนาไปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไปได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนนั้น ค่อนข้างมีข้อจำกัดหลายอย่าง เพราะในตำบลเกาะยอประกอบด้วยหลายหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านจะค่อนข้างมีวัฒนธรรมและบริบทของสังคมชุมชนที่แตกต่างกันออกไป ในการร่างธรรมนูญชุมชนบางข้อ อาจจะประยุกต์ใช้ได้บางชุมชน บางชุมชนอาจจะยังไม่เหมาะสม ดังนั้นในการทำวิจัยในอนาคตควรเจาะจงเฉพาะหมู่บ้านและแยกการสำรวจหรือประเด็นในการจัดทำธรรมนูญชุมชนเป็นรายด้าน เพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ง่ายและเกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก จันทร์เกตุ. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา*. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยรายจังหวัด ปี 2564*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2565. แหล่งที่มา: <https://www.mots.go.th/news/category/630>
- ธวัชชัย เคหะบาล และ นิตยา เคหะบาล. (2565). การพัฒนาและขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์. *วารสารร้อยแก่นสาร*. 7 (3), 275-292.
- พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2562 ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอน 71ก, 29 พฤษภาคม 2562, หน้า 27-70.
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอน 38, 5 เมษายน 2535, หน้า 27-52.

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอน 80, 14 พฤษภาคม 2522, หน้า 1-43.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, 6 เมษายน 2560, หน้า 1-90.
- วราภรณ์ สุขแสนชนานันท์. (2559). ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการ บริการโฮมสเตย์ ในเกาะยอ. วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 5 (1), 60- 73
- วสุพล วรภัทรทรัพย์. (2564). การขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนิษา กลิ่นขจร. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทยเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเส้นทางการท่องเที่ยวเมืองร้อยเกาะ. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.